

Natalia Plona*

Spory o wysokość stypendium doktoranckiego w okresie wygaszania studiów doktoranckich

Streszczenie

Autorka artykułu podejmuje próbę analizy rozbieżności interpretacyjnych art. 285 ustawy z 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, który to artykuł jest podstawą przyznania stypendium doktoranckiego dla doktorantów wygaszanych studiów trzeciego stopnia. Spory powstałe na gruncie tego przepisu dotyczą wysokości przyznania tego stypendium i podzieliły zarówno środowisko organów przyznających stypendium doktoranckie, jak i jurydykatwę.

Wątpliwości budzi określenie podstawy ustalenia wysokości stypendium doktoranckiego dla osób kończących kształcenie na studiach doktoranckich. Część składów orzekających uważa, że wysokość stypendium pozostała zamrożona w stałej wysokości i powinna wynosić 1470 zł. W opozycji jest stanowisko, które przedstawia zwaloryzowaną kwotę stypendium (1923 zł) ustaloną w odniesieniu do aktualnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta.

Autorka przedstawia analizę argumentacji obu stron i próbę ich oceny.

Słowa kluczowe: stypendium doktoranckie, studia doktoranckie, okres przejściowy

* Mgr inż. Natalia Plona, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Katedra Prawa Pracy i Prawa Socjalnego, e-mail: natalia.plona@uwm.edu.pl; ORCID: 0000-0002-7961-8334.

Wstęp

Od 1 października 2018 roku sferę nauki i szkolnictwa wyższego reguluje ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (PoSWN)¹. Zastąpiła ona wcześniej obowiązującą ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 roku (PoSW)². Nowe przepisy wprowadziły niemałe zamieszanie w społeczności akademickiej, a proces dostosowania uczelni, jednostek naukowych oraz badawczych będzie trwał latami. Potwierdza to obszerność i skomplikowanie ustawy wprowadzającej nowe przepisy (ustawa z 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce³). Pojawia się też sporo rozbieżności interpretacyjnych. Pomimo powszechnych konsultacji społecznych i stosunkowo długiego czasu przygotowania projektu ustawy nie wszystko zostało dokładnie przemyślane.

Nowe przepisy znacząco zmieniły model kształcenia doktorantów, studia doktoranckie zastąpiono szkołami doktorskimi. Obecnie trwa dualizm kształcenia doktorantów, ponieważ studia doktoranckie są na etapie wygaszania⁴, a pierwszy nabór do szkół doktorskich odbył się w roku akademickim 2019/2020. Sytuacja taka sprzyja powstawaniu niejasności i wątpliwości, ponieważ nie wszystko udało się ustawodawcy dookreślić w przepisach przejściowych.

Przykładem może być różna interpretacja przepisu art. 285 ustawy wprowadzającej. Jest to ważne, dlatego że dotyczy kwestii wrażliwych – finansowania doktorantów, a mianowicie wysokości stypendium doktoranckiego.

1 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. 2021, poz. 478, z późn. zm. (nazywana również Konstytucją dla nauki lub Ustawą 2.0).

2 Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, ibidem 2017, poz. 2183, z późn. zm.

3 Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ibidem 2018, poz. 1669 z późn. zm. (dalej również jako ustawa wprowadzająca/przepisy wprowadzające).

4 Wygaszanie studiów doktoranckich rozpoczęto od 1 października 2019 r. Zgodnie z art. 279 ustawy wprowadzającej studia doktoranckie rozpoczęte przed rokiem akademickim 2019/2020 prowadzi się na zasadach dotychczasowych, ale nie dłużej niż do 31 grudnia 2023 r. Niezakończone przewody doktorskie miały zostać zamknięte z mocy prawa z końcem 2021 r. W związku z pandemią COVID-19 termin ten został przesunięty – zob. Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, ibidem 2020, poz. 875, z późn. zm.

Stypendium doktoranckie w przepisach prawnych

Poprzedni stan prawny przewidywał, że stypendium doktoranckie mogli otrzymywać po spełnieniu określonych w przepisach przesłanek doktoranci stacjonarnych studiów doktoranckich. Jednostki prowadzące studia doktoranckie uchwały regulaminy przyznawania pomocy finansowej doktorantom. Określały w nich wymogi, jakie muszą oni spełnić, żeby stypendium otrzymać. Często wymagania te były wygórowane, głównie w sferze naukowej. Decyzję w sprawie przyznania stypendium podejmował rektor lub dyrektor jednostki, dysponował jednak dużą swobodą w tej materii⁵.

Nowelizacją z 2016 roku⁶ dodano zastrzeżenie w art. 195a ustawy PoSW, że obligatoryjnie nie mniej niż 50% wszystkich uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich otrzymuje stypendium doktoranckie. Już ten przepis zmienił postrzeganie doktorantów w jednostkach, ponieważ uczelnie i jednostki prowadzące studia doktoranckie musiały zredukować liczbę przyjętych na studia doktorantów tak, żeby zapewnić przynajmniej dla połowy z nich stypendia doktoranckie. Wcześniej zdarzało się, że jednostki masowo przyjmowały doktorantów, ale nie zapewniały im żadnego źródła finansowania. Było to niewątpliwie jedną z przyczyn dysproporcji pomiędzy liczbą przyjętych doktorantów a liczbą doktorantów, którzy ukończyli studia doktoranckie obroną pracy doktorskiej. Jakość dysertacji doktorskich również pozostawiała wiele do życzenia⁷.

Przepisy gwarantowały minimalną wysokość stypendium doktoranckiego – nie mniej niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta⁸.

5 S. Nitecki [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. P. Chmielnicki, P. Stec, LEX/el. 2017, art. 200; H. Izdebski, J. M. Zieliński [w:] *idem, Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2015, art. 200.

6 Ustawa z dnia 23 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2016, poz. 1311.

7 *Informacja o wynikach kontroli NIK pn. Kształcenia na studiach doktoranckich z dnia 5 stycznia 2016 r.*, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,9897,vp,12191.pdf> [dostęp: 31.07.2021].

8 Chodziło o wynagrodzenie zasadnicze asystenta ustalone w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich – zob. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej, Dz.U. 2016, poz. 2063; A. Musiała [w:] *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107–158 oraz 196–201a i 226 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015, art. 200; E. Tkaczyk, Art. 200 [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Warszawa 2015, s. 276–277.

Sprawy dotyczące stypendiów doktoranckich bardziej szczegółowo regulowało rozporządzenie w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich⁹.

Konstytucja dla Nauki zrewolucjonizowała przepisy dotyczące stypendium doktoranckiego i zagwarantowała je wszystkim doktorantom¹⁰ szkół doktorskich w zwiększonej niż wcześniej wysokości¹¹.

Wprowadzenie powszechnych stypendiów doktoranckich należy ocenić pozytywnie, zapewni to bowiem komfort pracy doktorantom, a uczelnie będą musiały starannie selekcjonować kandydatów do szkół doktorskich.

Doktorant otrzymuje stypendium przez maksymalnie 4 lata, do tego okresu nie są wliczane przerwy z tytułu zawieszenia kształcenia oraz w sytuacji, gdy doktorant nie ma możliwości ukończenia kształcenia w danej szkole doktorskiej, o której mowa w art. 206 ust. 2 ustawy PoSWN¹².

Przepisy określają minimalną kwotę stypendium doktoranckiego; zależy ona od wyniku oceny śródkresowej. Do miesiąca, w którym przeprowadzona jest ocena śródkresowa, stypendium wynosi 37% wynagrodzenia profesora¹³, po pozytywnym wyniku oceny wzrasta do 57%¹⁴.

9 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich, Dz.U. 2017, poz. 1696, z późn. zm.; P. Orzeszko [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Sanetra, M. Wierzbowski, Warszawa 2013, art. 200.

10 Wyjątkiem od tej zasady są osoby, które już mają stopień doktora w innej dyscyplinie oraz doktoranci realizujący prace doktorskie w trybie eksternistycznym – nie mogą one otrzymywać stypendium doktoranckiego.

11 A. Musiała, *Komentarz do art. 209 [w:] Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2020.

12 Przepisy ustawy PoSW dopuszczają możliwość pobierania stypendium doktoranckiego również w okresach przedłużenia studiów doktoranckich.

13 Obecnie wysokość wynagrodzenia profesora określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz.U. 2018, poz. 1838, z późn. zm.) – wynosi 6410 zł.

14 M. Dokowicz [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, art. 209; H. Izdebski [w:] J.M. Zieliński, H. Izdebski, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, wyd. 2, LEX/el. 2021, art. 209.

Stypendium doktoranckie w okresie przejściowym

W okresie przejściowym, kiedy obowiązuje swoisty dualizm kształcenia doktorantów – z jednej strony doktoranci kończący kształcenie na studiach trzeciego stopnia, a z drugiej, doktoranci szkół doktorskich – powstają wątpliwości co do sposobu ukształtowania praw i obowiązków doktorantów w taki sposób, żeby były one sprawiedliwe i niedyskryminujące dla obu grup.

Wątpliwości środowiska akademickiego budzi m.in. kwota stypendium doktoranckiego przyznawanego doktorantom studiów doktoranckich. Mowa o doktorantach kształcących się na starych zasadach. Analiza tego problemu jest przedmiotem niniejszego artykułu.

Zasadą sformułowaną w art. 285 ustawy przejściowej jest, że doktoranci, którzy rozpoczęli kształcenie na studiach doktoranckich przed rokiem akademickim 2019/2020 mogą otrzymywać stypendium doktoranckie w kwocie nie mniejszej niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta, o których mowa w art. 151 ust. 1 ustawy uchylonej.

Należy zauważyć, że powyższy przepis jest niejednoznaczny i budzi poważne wątpliwości interpretacyjne w zakresie omawianej problematyki, dlatego należy dokonać jego należytej wykładni językowej, z uwzględnieniem reguł wykładni systemowej, w tym zasad konstytucyjnych.

W omawianym sporze ważne jest odwołanie do 60% wynagrodzenia zasadniczego asystenta, ponieważ można je ustalić na podstawie dwóch rozporządzeń, tj. obecnie już nieobowiązującego¹⁵, a wydanego na podstawie ustawy PoSW, oraz rozporządzenia z 2018 roku¹⁶, które je zastąpiło.

Ustawa wprowadzająca w art. 349 przewiduje czasowe utrzymanie w mocy niektórych przepisów wykonawczych wydanych na mocy poprzedniej ustawy. Na tej podstawie nie przedłużono obowiązywania przepisów rozporządzeń określających wysokość wynagrodzeń pracowników naukowych, dlatego część organów uczelni i jednostek naukowych za podstawę wyliczenia stypendium doktoranckiego przyjmuje aktualną minimalną kwotę wynagrodzenia zasadniczego asystenta (tj. 3205 zł). Biorąc ją za podstawę, stypendium doktoranckiego wynosi 1923 zł. Stanowisko takie podziela Krajowa Reprezentacja

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie warunków wynagradzania...

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia...

Doktorantów w piśmie z 11 października 2020 roku¹⁷. Zdanie takie poparło wiele porozumień lokalnych i branżowych doktorantów oraz Rzecznik Praw Doktoranta.

Są jednak i tacy rektorzy/dyrektorzy jednostek, którzy podejmują decyzje o przyznaniu stypendiów doktoranckich na podstawie przepisów uchylonych określających pensję asystenta, której 60% wynosiło 1470 zł, i w takiej kwocie przyznają stypendium.

Rozumienie i interpretacja wskazanych przepisów dostarcza wątpliwości, których odwzorowanie można znaleźć w orzecznictwie sądów powszechnych.

Przeгляд orzecznictwa

Na gruncie powyższego problemu wykształciły się dwie linie orzecznicze. Część przedstawicieli jurysdyktury stoi na stanowisku, że wysokość stypendium doktoranckiego dla uczestników wygaszanych studiów doktoranckich powinno się określić na podstawie par. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 25 września 2018 roku w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej. Określa on wysokość wynagrodzenia zasadniczego profesora na poziomie 6410 zł i to od tej kwoty powinno się ustalić wysokość pensji asystenta – 50%, tj. 3205 zł. Dalej idąc, ta kwota powinna być podstawą do wyliczenia wysokości stypendium, zgodnie z art. 285 ustawy wprowadzającej jest to 60% z 3205 zł, co daje 1923 zł.

Ostatni wyrok aprobujący powyższe stanowisko zapadł w Gliwicach 14 kwietnia 2021 roku¹⁸. W przedmiotowej sprawie rektor wydał decyzję przyznającą stypendium doktoranckie w kwocie 1470 zł, czyli na podstawie już nieobowiązujących przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej¹⁹. Zgodnie z nim wynagrodzenie zasadnicze asystenta

17 Stanowisko w sprawie minimalnej wysokości stypendium doktoranckiego dla doktorantów dotychczasowych studiów doktoranckich, <https://krd.edu.pl/wp-content/uploads/2020/10/Stanowisko-srodowiska-doktorantow-ws.-min.-wysokosci-stypendium-doktoranckiego-dla-doktorantow-dotychczasowych-studiow-doktoranckich.pdf> [dostęp: 18.09.2021].

18 Wyrok WSA z dnia 14 kwietnia 2021 r., III SA/GI 56/21, CBOSA.

19 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej, Dz.U. 2013, poz. 1571, z późn. zm.

od 2015 roku wynosiło 2450 zł, stypendium doktoranckie zaś 60% tej kwoty, czyli 1470 zł miesięcznie (minimalna kwota stypendium).

Nie zgodziła się z tym doktorantka, która podniosła, że taka interpretacja narusza art. 70 ust. 4 (równy i powszechny dostęp do wykształcenia) oraz art. 32 ust. 1 (zakaz dyskryminacji i zasada równości wobec prawa) Konstytucji RP²⁰. Podkreślono, że ustalanie wysokości stypendium nie może być dokonane na podstawie uchylonego już rozporządzenia z 2016 roku²¹. Więcej, również przepis delegujący do jego wydania został uchylony.

Kwestią sporną pozostaje kwota przyznawanego stypendium doktoranckiego, nie sam fakt jego przyznania. Problemem jest tu różna interpretacja art. 285 ust. 1 ustawy wprowadzającej, a konkretniej – odesłania w nim zawartego.

Biorąc pod uwagę wykładnię językową art. 285 ustawy wprowadzającej, treść całej ustawy, intencje ustawodawcy i jego racjonalność należy stwierdzić, że zastosowane odesłanie do art. 151 uchylonej ustawy PoSW nie może prowadzić do wniosku, że należy stosować dotychczasowe przepisy w pełnym zakresie. Ustawodawca odsyła do dotychczasowych zasad przyznawania stypendiów. W treści ustawy wprowadzającej znajdują się wyraźne dyspozycje do stosowania dotychczasowych przepisów. Ponieważ w tym przypadku ustawodawca nie zastosował takiego zabiegu, należy zatem sądzić, że nie miał takich intencji. W przytoczonym powyżej wyroku sąd stwierdził, że art. 285 przepisów wprowadzających odwołuje się do art. 200 ust. 1 uchylonej ustawy tylko w celu wskazania rodzaju stypendium, do którego odnosi się regulacja.

Dodatkowym argumentem jest to, że ustawodawca wskazał wyraźnie w art. 349 ustawy wprowadzającej przepisy wykonawcze, które pozostają w mocy. Nie znajdziemy wśród nich przepisu art. 151 uchylonej ustawy. Artykuł 1 przepisów wprowadzających stanowi o terminach wejścia w życie jej poszczególnych przepisów, później niż 1 października 2018 roku.

Wydaje się, że intencją prawodawcy było wskazanie, że stypendium powinno zostać przyznawane w trybie i na zasadach dotychczasowych, ale nie ma mowy o dotychczasowej wysokości. Z analizy art. 285 można wywnioskować, że on sam jest podstawą do przyznania stypendium doktoranckiego i nie nakazuje wprost stosowania przepisów dotychczasowych²².

20 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 Kwietnia 1997 r., ibidem 1997, nr 78, poz. 483.

21 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie warunków wynagradzania...

22 Wyrok WSA z dnia 10 listopada 2020 r., III SA/Lu 244/20, CBOSA.

Sąd podzielił argumentację doktorantki i uznał wykładnię, którą kierował się rektor za nieprawidłową i uchylił zaskarżoną decyzję. Sąd zauważył, że ustawodawca ustanowił regułę wiążącą wysokość stypendium doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem 2019/2020, z wynagrodzeniem zasadniczym asystenta, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 151 ustawy uchylanej.

Należy zauważyć, że ustawodawca musiał w ustawie wprowadzającej zdefiniować pojęcie minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta, ponieważ w nowej ustawie pojęcie to nie jest wykorzystywane, natomiast ustawa ta punktem odniesienia do wyznaczania kwot wynagrodzenia uczyniła „wynagrodzenie profesora” określone w przepisach wydanych na podstawie art. 137 ust. 2 ustawy PoSWN²³.

Jeżeli w nowej ustawie zmieniono podstawę obliczania różnych wynagrodzeń, z wynagrodzenia asystenta na wynagrodzenie profesora, to konsekwentnie konieczne było wyjaśnienie, co ustawodawca rozumiał przez użyte w art. 285 ust. 1 ustawy wprowadzającej sformułowanie „sumie równej 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta”, i jedynie w tym zakresie ustawodawca odesłał do przepisów uchylonego rozporządzenia wykonawczego z 2016 roku.

Przyjęcie, że wysokość stypendium doktoranckiego ma wynosić 1470 zł dla doktorantów, którzy rozpoczęli kształcenie przez rokiem 2019/2020 jest sprzeczne z wykładnią językową, ponieważ wysokość stypendium nie może być niższa niż 60% wynagrodzenia zasadniczego asystenta. Sąd stwierdził, że byłoby to również sprzeczne z wykładnią systemową, nie można bowiem zamrozić wysokości stypendium doktoranckiego i wyliczać go na podstawie już nieobowiązujących przepisów w sytuacji, gdy inne świadczenia ustawodawca aktualizuje.

Przyjęcie odrębnego założenia jest sprzeczne z zasadami techniki prawodawczej, ponieważ ustawodawca powinien określić, czy i w jakim zakresie pozostają w mocy przepisy aktów wykonawczych do uchylanej ustawy. Prowadzi to do wniosku, że nie można określić wysokości stypendium na podstawie nieobowiązujących już przepisów.

23 Do wysokości wynagrodzenia zasadniczego profesora odwołuje się również ustawodawca w art. 22 ust. 4, gdy określa wynagrodzenie członków rady uczelni i wskazuje, że chodzi tu o wynagrodzenie profesora określone rozporządzeniem z 2018 r. Zakładając racjonalność wprowadzonych przepisów, należy sądzić, że w całej ustawie 2.0 ustawodawca odnosi się do takiej wysokości wynagrodzenia.

Potwierdza to również to, że rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 25 września 2018 roku w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej weszło w życie 1 października tegoż roku, było one poprzedzone rozporządzeniem z 2016 roku, które utraciło moc na podstawie art. 169 pkt 3 ustawy wprowadzającej. Nie znajdziemy również przedłużenia obowiązywania przepisów wykonawczych rozporządzenia z 2016 roku w art. 349 ustawy wprowadzającej.

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że sąd nie znalazł uzasadnienia, żeby zamrozić kwoty stypendium doktoranckiego na poziomie uchylonych przepisów. Odmienne postrzeganie problemu jest dyskryminujące dla doktorantów rozpoczynających kształcenie przed rokiem 2019/2020. Obliczając kwotę stypendium doktoranckiego, organ powinien za podstawę wziąć aktualne stawki wynagrodzeń.

Takie samo stanowisko zajął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach²⁴. Wskazał, że prawidłowa wykładnia art. 285 ust. 1 ustawy wprowadzającej nakazuje za podstawę ustalenia wysokości stypendium doktoranckiego brać aktualne minimalne wynagrodzenie asystenta.

Sąd uznał, że przepis art. 285 ust. 1 i 2 ustawy jest samodzielną podstawą prawną do przyznania stypendium doktoranckiego dla uczestników studiów doktoranckich. Przepis ten odwołuje się tylko do rodzaju stypendium i jego minimalnej wysokości.

W uzasadnieniu wyroku sąd również podkreślił, że analizę i interpretację przepisów należy dokonywać w odniesieniu do tekstu całej ustawy, a także biorąc pod uwagę względy racjonalności ustawodawcy i jego intencje. Odesłanie do art. 151 uchylonej ustawy nie daje podstaw do stosowania przepisów aktów wykonawczych w pełnym zakresie. Doktoranci wygaszanych studiów doktoranckich dostali od prawodawcy tylko gwarancję na pobieranie stypendiów na dotychczasowych zasadach, kwota stypendium nie może być niższa niż w latach poprzednich, tj. poniżej kwoty 1470 zł. Takie rozwiązanie pozwoliło na pozostawienie w mocy dotychczasowych regulaminów wewnętrznych uczelni określających zasady i kryteria przyznawania stypendiów. Sąd uznał, że zastosowane w ustawie wprowadzającej odwołanie do art. 200 służy wskazaniu, o jaki rodzaj stypendium chodzi i o określenie jego minimalnej wysokości (60% wynagrodzenia zasadniczego asystenta).

²⁴ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 16 czerwca 2020 r., III SA/GI 100/20, LEX nr 3025161.

Uzasadnienie projektu ustawy wprowadzającej wskazuje, że daje ona materialną podstawę do przyznania doktorantom świadczeń na dotychczasowych zasadach²⁵, dzięki czemu zapewniono ciągłość przyznawania stypendium doktorantom rozpoczynającym kształcenie na starych zasadach.

Często przytaczanym argumentem za przyznaniem wyższej kwoty stypendium doktoranckiego jest przytoczenie prawdopodobnych intencji prawodawcy, jakim jest urealnienie tego stypendium, chodzi o dostosowanie go do warunków rynkowych. Wszystkie pozostałe świadczenia (np. świadczenia studenckie) zostały uaktualnione, tym bardziej trudno znaleźć podstawę do przyjęcia, że tylko stypendia doktoranckie pozostają zamrożone. Stąd ustawodawca celowo nie wprowadził sztywniej kwoty stypendium. Odmienne podejście dyskryminowałoby doktorantów rozpoczynających studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, ponadto byłoby zaprzeczeniem zasady równości wobec prawa oraz pogwałceniem zasady poczucia sprawiedliwości.

Artykuł 470 ustawy PoSWN stanowi, że: „Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”. Nie ma zatem podstaw, żeby tylko stypendia doktorantów sprzed 2019 roku podlegały zamrożeniu.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie również stanął na stanowisku, że prawidłową wykładnią art. 285 ust. 1 jest przyjęcie, że wraz z podwyżką minimalnego zasadniczego wynagrodzenia musi wzrosnąć także stypendium doktoranckie²⁶.

Sądy nie są jednak całkowicie zgodne co do interpretacji art. 285 ustawy wprowadzającej.

25 *Uzasadnienie projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2447> [dostęp: 31.07.2021].

26 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 10 lipca 2019 r., III SA/Kr 342/19, CBOSA. Tak samo wypowiedział się Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 28 maja 2019 r., III SA/Kr 315/19, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 28 maja 2019 r., III SA/Kr 358/19, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 26 marca 2019 r., III SA/Kr 58/19, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 30 lipca 2020 r., III SA/Lu 243/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 10 listopada 2020 r., III SA/Lu 244/20, CBOSA.

Odmienne stanowisko zajął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku²⁷, który uznał rację organu przyznającego stypendium doktoranckie w kwocie 1470 zł. Rektor w uzasadnieniu swojej decyzji zwrócił uwagę, że przepis art. 285 ust. 1 ustawy wprowadzającej odnosi się także do określenia wysokości stypendium doktoranckiego. Uznał, że jeżeli ustawodawca odesłał do art. 200 ust. 1 uchylanej ustawy, to również jego intencją było przyznanie stypendium doktoranckiego na podstawie dotychczasowych regulacji, nawet tych, które utraciły moc prawną. Dlatego za podstawę jego wyliczenia uznał rozporządzenie z 2 grudnia 2016 roku w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. Stwierdzono, że jeżeli odesłano do art. 151 ust. 1 „starej” ustawy, to dotyczy to również kwoty określonej w rozporządzeniu wykonawczym wydanym na podstawie tego artykułu. W par. 2 powołanego rozporządzenia wykonawczego w załączniku nr 1 – Tabele miesięcznych minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli akademickich, minimalne zasadnicze wynagrodzenie asystenta przewidziano w wysokości 2450 zł. Mając to na uwadze, organ przyznał skarżącej stypendium w wysokości 1470 zł, tj. 60% z 2450 zł.

Stanowisko rektora podzielił Wojewódzki Sąd Administracyjny, szczegółowo uzasadniając swoją decyzję. Wskazał, że art. 285 ust. 1 jest przepisem intertemporalnym, działającym czasowo w okresie przejściowym. Z samej istoty przepisów intertemporalnych odwołują się one również do tych przepisów, które utraciły już moc prawną. Wskazują, czy do danego stanu prawnego mają zastosowanie przepisy obowiązujące dotychczas czy nowo wprowadzone. Sąd stwierdził, że wyrażenie zawarte w spornym przepisie: „o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 151 tej ustawy”, odsyła również do wysokości wynagrodzenia asystenta określonego w nieobowiązującym już rozporządzeniu z 2016 roku, lecz na mocy tego odesłania należy je przejściowo stosować.

Uznał, że ustawodawca odsyła kompleksowo do wszystkich przepisów, które obowiązywały pod reżimem poprzedniej ustawy, a nie tylko do wybranych, ponieważ nie przewiduje tego ustawa wprowadzająca. Zdaniem sądu nie można odczytywać z tego przepisu tylko odesłania do minimalnego wynagrodzenia asystenta, pomijając odesłanie na podstawie art. 151 ust. 1 ustawy

27 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 24 września 2020 r., III SA/Gd 254/20, CBOSA.

PoS/W do treści rozporządzenia. Sąd po dokonaniu analizy uznał, że przyznanie stypendium w kwocie 1470 zł nie narusza konstytucyjnej zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP). Możliwe jest różne traktowanie podmiotów podobnych, dlatego że zasada ta nie ma charakteru absolutnego. Zróżnicowanie musi być uzasadnione zgodne z celem i być odpowiednie do wagi interesów stron. Zdaniem sądu odmienności w kształceniu doktorantów studiów doktoranckich i szkół doktorskich są tak duże, że uzasadnia to różne traktowanie ich bez naruszania art. 32 ust. 1 ustawy zasadniczej.

Dodatkowym argumentem przytaczanym przez orzecznictwo broniącym powyższej tezy jest to, że ani ustawa PoSWN, ani rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 25 września 2018 roku w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej nie operują pojęciem „minimalne wynagrodzenie zasadnicze asystenta”. Pokazuje to, że ustawodawca przyjął całkowicie nową zasadę wyliczania miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego w uczelni publicznej, przyjmując za podstawę wynagrodzenie profesora²⁸.

Powyższe argumenty podzielił również Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w wyroku z 10 maja 2019 roku²⁹. Organ orzekający uznał, że nie ma potrzeby definiowania w obecnym stanie prawnym, w celu określenia wysokości stypendiów doktoranckich, pojęcia minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta. W uzasadnieniu sąd interpretuje użyte w artykule słowa: „o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 151 ust. 1 tej ustawy” – wprost, a całkowita eliminacja tego wyrażenia stanowi niedo-

28 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 253/20, CBOSA. Tego samego dnia sąd w Gdańsku rozpatrzył jeszcze wiele spraw, w których wydał analogiczne decyzje, argumentując je w ten sam sposób: Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 682/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 258/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 250/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 249/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 252/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 251/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 257/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 248/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 256/20, CBOSA; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2020 r., III SA/Gd 247/20, CBOSA.

29 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 10 maja 2019 r., III SA/Kr 222/19, CBOSA.

puszczalny zabieg interpretacyjny. Sąd nie widział podstaw, żeby przyjmować za celowe odwołanie się ustawodawcy jedynie do definicji minimalnego wynagrodzenia asystenta, a całkowicie pomijać treść zapisu dotyczącego obowiązku stosowania przepisów wydanych na podstawie art. 151 ust. 1 ustawy uchylonej.

Zdaniem sądu odwołanie art. 285 ust. 1 do minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta dotyczy również jego wysokości i to tej wskazanej w nieobowiązującym już rozporządzeniu z 2016 roku. Należy uznać, że podana argumentacja była bardzo uproszczona. Sąd nie widział również w wydanej decyzji rektora naruszenia art. 32 Konstytucji RP – zasady równości, prawa do powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Należy ocenić, że sąd nie badał słuszności interpretacji przepisu art. 285 ust. 1 z punktu widzenia całej ustawy wprowadzającej. Oceniał tylko interpretację jednego przepisu w oderwaniu od innych przepisów.

Zakończenie

Niewątpliwie problem wysokości stypendium doktoranckiego dla doktorantów rozpoczynających studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 jest złożony. Potwierdzeniem tego są skrajnie odmienne interpretacje przepisu przejściowego art. 285 ustawy wprowadzającej. Przeciwnostawne zdania reprezentują zarówno organy przyznające to stypendium, jak i orzecznictwo.

Argumentacja sądów reprezentujących pierwsze z poglądów jest bliższa przekonaniom autorki. Należy mieć na uwadze, że wątpliwości interpretacyjne powinny być rozpatrywane na korzyść podmiotu prawa. Brak jest podstaw do wyraźnej dyskryminacji doktorantów starych zasad, a obecna sytuacja gospodarcza wykazująca ciągłe wzrosty cen dodatkowo utwierdza w przekonaniu, że kwoty stypendium powinny być uaktualniane.

Bibliografia

- Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107–158 oraz 196–201a i 226 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015.
- Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, red. K. W. Baran, Warszawa 2020.
- Dokowicz M., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019.
- Izdebski H. [w:] Zieliński J.M., Izdebski H., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, wyd. 2, LEX/el. 2021.
- Izdebski H., Zieliński J.M., *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2015.

- Nitecki S. [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. P. Chmielnicki, P. Stec, LEX/el. 2017.
- Orzeszko P. [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Sanetra, M. Wierzbowski, Warszawa 2013.
- Tkaczyk E., Art. 200 [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Warszawa 2015.

Disputes over the amount of the PhD scholarship during the termination of doctoral studies

Abstract

This article attempts to analyze the divergences in the interpretation of art. 285 of the Act of July 3, 2018 Introducing the Act – Law on Higher Education and Science, which is the best basis for awarding a doctoral scholarship to PhD students of terminating PhD study. Disputes arising under this provision concern the amount of this scholarship and divided both the community of the authorities granting the doctoral scholarship and the judiciary.

Doubts are raised by the definition of the basis for determining the amount of the doctoral scholarship for people completing their education at doctoral studies. Some adjudicating panels are of the opinion that the amount of the scholarship has remained frozen in a fixed amount and should amount to PLN 1,470. In the opposition there is a position which presents the indexed amount of the scholarship (PLN 1,923) determined in relation to the current basic salary of the assistant.

The article presents an analysis of the arguments of both sides and an attempt to evaluate them.

Key words: PhD scholarship, PhD studies, transition period